

Naslov članka/Article:

FORMATIVNO SPREMLJANJE UČENCEV PRI GLASBENI UMETNOSTI V KOMBINIRANEM ODDELKU

*Scaffolding Written Expression in English Based on Principles
of Formative Assessment*

Avtorica/Author:

Petra Knez

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 2-3/2025, letnik 56

ISSN 0350 -5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Petra Knez

Osnovna šola Šmartno v Tuhinju

FORMATIVNO SPREMLJANJE UČENCEV PRI GLASBENI UMETNOSTI V KOMBINIRANEM ODDELKU

Formative Assessment in Music Education in Multigrade Instruction

IZVLEČEK

V današnjem času so postale spremembe edina stalnica v našem vsakdanu in takšen način življenja terja nenehno samorefleksijo in prilagajanje življenja situacijam, s katerimi se soočamo. Formativno spremljanje se v slovenskem šolskem prostoru vse bolj uveljavlja kot pomembna pedagoška praksa. Njegov glavni poudarek je na spremljanju napredka učencev, zbiranju informacij o doseganju učnih ciljev ter prilagajanju pouka glede na te ugotovitve. Hkrati vključuje učence v presojanje lastnih in vrstniških dosežkov ter jih spodbuja k samouravnavanju učenja. S tem učenci prevzemajo aktivnejšo vlogo in sodelujejo pri soustvarjanju učnega procesa, kar prispeva h kakovostnejšemu in trajnejšemu znanju. Pomemben del formativnega spremljanja učencev je kakovostna povratna informacija, ki učence ne le spodbuja k izboljšanju rezultatov, temveč jih tudi usmerja na pot napredka in razvoja. Učitelji, ki poučujemo v kombiniranih oddelkih, v heterogenih učnih skupinah, se pomena kakovostne povratne informacije zavedamo še bolj, saj nam na dolgi rok olajša delo v oddelku.

Ključne besede: formativno spremljanje, heterogena učna skupina, glasbena umetnost, povratna informacija

ABSTRACT

Changes have become the only constant in our everyday lives, necessitating ongoing self-reflection and adjustments to various situations. Formative assessment is increasingly adopted in Slovenian schools as it highlights the importance of evaluating student knowledge during learning. As such, it allows for the modification of teaching and learning activities to improve student achievement, encouraging students to take a more active role and co-create their learning experiences. Consequently, students learn more effectively, and their knowledge becomes more enduring. Quality feedback is a crucial component of formative assessment. It leads students to improve their results and guides them towards further improvement. Teachers who work in multigrade classrooms or heterogeneous learning groups are particularly mindful of the significance of quality feedback, as it facilitates their work in the long term.

Keywords: formative assessment, multigrade instruction, music class, feedback

UČENJE V KOMBINIRANEM ODDELKU, ODDELKU HETEROGENE UČNE SKUPINE

Učitelji v kombiniranih oddelkih, ki jih je v svoji raziskavi zajela Komljanc (Komljanc, 2018), menijo, da formativno spremljanje lahko močno pripomore k izboljšanju didaktike pouka, hkrati pa ugotavljajo, da nekatere sodobne didaktične elemente poznajo, jih izvajajo, a ugotavljajo tudi, da potrebujejo strokovno podporo pri celovitem sistematičnem izvajanju sodobnejše vzgoje in izobraževanja. Temeljna oblika usposabljanja je oz. naj bo organizacija kombiniranega pouka. Vizija delovanja podružničnih šol je v 1. razredu ali prvem triletju ukiniti klasično ocenjevanje in ga nadomestiti s kakovostnim formativnim spremljanjem, z več učenja na prostem, spodbujanjem inkluzije,

diferenciacije in individualizacije ter upoštevanjem načel dela v heterogenih učnih skupinah (ZRSS, 2023).

PRIMER FORMATIVNEGA SPREMLJANJA UČENCEV HETEROGENE UČNE SKUPINE PRI GLASBI

Na Osnovni šoli Šmartno v Tuhinju na podružnični šoli Sela pri Kamniku izvajam kombiniran pouk v 3. in 4. razredu in kombiniran pouk angleščine v 1. in 2. razredu. Podružnično šolo je v šolskem letu 2023/2024 obiskovalo 29 učenek in učencev, v oddelku 3. in 4. razreda pa je 18 učenek in učencev.

Predstavlja bom primer izvajanja pouka glasbene umetnosti, zasnovanega po načelih formativnega spremljanja, v

kombiniranem oddelku 3. in 4. razreda. Poseben poudarek bo na podajanju povratne informacije, ki vključuje samovrednotenje, vrstniško povratno informacijo in povratno informacijo učitelja. Učna priprava za izvedbo učne ure v kombiniranem oddelku je priložena. Učno uro sem pripravila z namenom, da učenci usvojijo zastavljene cilje in pri tem dobijo kakovostno povratno informacijo, kako lahko svoje dokaze o učenju še izboljšajo ter na kakšen način jih lahko izboljšajo. V prvem delu ure sem preverila **predznanje učencev** – s pogovorom in utrjevanjem že pridobljenega znanja. Četrtošolcem sem nato predstavila novo nalogo – naučiti se spremljavo z boomwhackersi za pesem Marko skače. Pogovorili smo se o kriterijih uspešnosti in jih skupaj oblikovali. **Kriterije uspešnosti** sem zapisala na tablo, da so se lahko učenci nanje vračali tudi med delom. Četrtošolci so tako samostojno nadaljevali z delom in se v manjši skupini lotili nove naloge. S tretješolci sem se nato pogovorila o **namenih učenja** za to uro glasbe. Pogovorili smo se o orkestru, nato so se pripravili na poslušanje in gledanje posnetka. Po posnetku smo se pogovorili o posameznih inštrumentih v orkestru. Čakala jih je nova naloga, razporediti inštrumente v skupine, katerih imena so bila zapisana na listih, ki so bili razporejeni po razredu. Poiskati so morali torej pravo skupino glasbil in umestiti inštrument, ki so ga imeli v rokah.

V zaključnem delu ure so nam četrtošolci predstavili svoje delo, tretješolci pa so se postavili v vlogo dajanja vrstniške povratne informacije. V začetku šolskega leta se vedno pogovorimo in preizkusimo v dajanju kakovostne povratne informacije. Imamo pravilo 2 + 1, kar pomeni, da najprej postavimo dva kriterija, v katerih je bil učenec dober, nato

povemo enega, ki bi ga lahko izboljšal, in tudi nakažemo, kako bi to lahko izboljšal. Po predstavitvi dela (**dokaza o učenju**) so četrtošolci najprej opravili **samovrednotenje**, nato so jim tretješolci podali **vrstniško povratno informacijo**, na koncu pa sem **povratno informacijo** podala tudi učiteljica.

EVALVACIJA IZVEDENE URE

Ura je bila namenjena spremljavi pouka in po njej smo s kolegicami in svetovalko opravile poglobljeno evalvacijo glede na fizični prostor, socialni prostor, didaktiko pouka in posebnosti.

a) Fizični prostor – učilnica

Fizični učni prostor je bil v tem primeru prilagojen dejavnostim, ki so jih učenci izvajali. Uvodni del ure je potekal frontalno – preverila sem predznanje učencev glede glasbenih pojmov in solmizacijske lestvice, potem pa sem četrtošolce usmerila na novo nalogo. Za izvedbo nove naloge so se premaknili v kotichek, ki je namenjen ustvarjanju. Ta kotichek imamo ločen z nizko omaro, ki ima na obeh straneh tudi tablo, na katero so si učenci pripeli notni zapis skladbe in solmizacijsko lestvico. S tretješolci sem nadaljevala pouk v manjši skupini v glavnem delu učilnice.

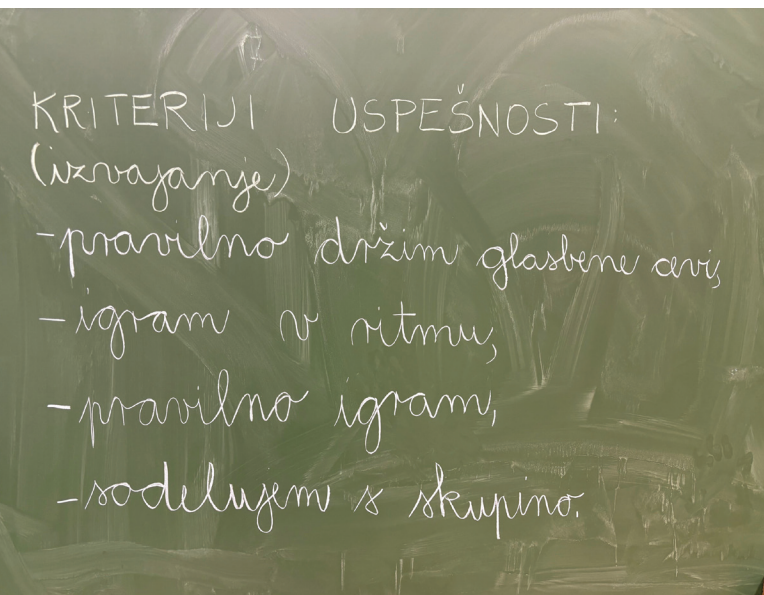
b) Socialni prostor

Med uro so opazovalci zaznali veliko dejavnikov socialne učne dinamike, ki pripomorejo k izboljšanju učenja ter k

► SLIKI 1 in 2: Spremljava z boomwhackersi za pesem Marko skače.

► SLIKA 3: Na tablo zapisani kriteriji uspešnosti.

zagotavljanju vključujoče šole – medsebojno sodelovanje učencev, medsebojna pomoč, učenje drug od drugega, miselno, spodbudno, varno in sproščeno vzdušje v razredu, spoštljiv odnos, vključenost učencev v sprejemanje odločitev itd. Ob koncu ure, pri predstavitvi četrtošolcev, se je pokazalo, da so učenci vajeni takšnega učenja, zato so tudi brez težav izrazili svoje misli in glede na dogovorjene kriterije uspešnosti podali vrstniško povratno informacijo, ki je bila spodbudna, korektna in podana z usmeritvami, kako se lahko učenci pri svojem delu še izboljšajo.

c) Sodelovanje pri pripravi kriterijev

Učenci so med poukom aktivno sodelovali pri oblikovanju kriterijev uspešnosti za uspešno delo v skupini in tudi pri oblikovanju kriterijev za uspešno opravljeno novo nalogo. Ker so že pred začetkom dela vedeli, kaj točno se od njih pričakuje, so bili med delom osredotočeni na kriterije in so se že med seboj popravljali, si izmenjevali predloge za izboljšave in se korigirali že med učenjem.

Na podlagi njihove uspešnosti pri izvajanju so si razdelili vloge pri novi nalogi, kar je omogočilo diferenciacijo dela glede na pridobljene informacije o dosežkih posameznikov.

Ob koncu ure so tretješolci na podlagi dogovorjenih kriterijev uspešnosti podali povratne informacije o nalogi, ki so jo predstavili četrtošolci. Takšen pristop spodbuja sodelovanje med učenci in prispeva k bolj vključujočemu šolskemu okolju.

č) Posebnosti

Izpostavila bi podajanje povratne informacije v “sendvič” obliki (sendvič oblika povratne informacije pomeni, da učenci najprej izpostavijo dve pozitivni plati dela in nato podajo eno usmeritev za izboljšavo) – učence že v začetku 3. razreda navajam, da vedno najprej povedo eno ali dve stvari, ki ju je učenec glede na dane kriterije dobro opravil, šele potem pa povedo, kaj bi lahko v prihodnje izboljšal in kako.

SKLEP

Dolgan (2019) ugotavlja, da je formativno spremljanje nujno potrebno, če želimo, da bo otrokov napredek čim boljši in naravnan na njegove sposobnosti in zmožnosti. Učitelj si zagotovi najboljši odnos z učenci, če jim prisluhne, jih razume in spodbuja, če jim pomaga in kaže interes za njih kot osebe, če jih spoštuje, ceni in kaže, da mu je mar za njihovo dobro (Kounin, 1970). Pomembno je, da učencem prisluhnemo, jih vključimo v sooblikovanje pouka ter skušamo učne cilje doseči na načine in s temami, ki so jim blizu in jih zanimajo. Tak pouk jih spodbuja k aktivnemu sodelovanju, kar vodi v boljše učne rezultate. Naša naloga je torej, da jim zagotovimo spodbudno in varno ter vključujoče okolje, v katerem se bodo brez zadržkov izrazili in si upali napredovati, saj bodo le tako zrasli v samostojne razmišljajoče posameznike, ki bodo v prihodnosti vodili tudi naš svet.

VIRI IN LITERATURA

Dolgan, K. (2019). Vodenje razreda po načelih formativnega spremljanja – Študijska srečanja za učitelje, ki poučujejo na razredni stopnji 2018/2019. *Razredni pouk*, XXI(1), 12–25.

Hattie, J., prevod Lesničar, B. (2020). The power of feedback. *Vzgoja in izobraževanje*, LI(6), 6–21.

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajtnar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., in Zore, N. (2019). *Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Komljanc, N. (2018). *Izhodišča za delov podružničnih šolah in kombiniranem pouku z vidika sodobnih teorij učenja in poučevanja v Republiki Sloveniji. Analiza dela podružničnih šol in kombiniranega pouka v Republiki Sloveniji v letu 2018*. Zavod RS za šolstvo.

Kounin, J. S. (1970). *Discipline and Group Management in Classrooms*. Holt, Rinehart & Winston.

Delovna skupina ZRSŠ (2023). *Strokovna podpora podružnicam in kombiniranemu pouku. Načela heterogenih učnih skupin*. Spletna učilnica Kombiniran pouk.

Priloga 1: PRIMER UČNE PRIPRAVE

Predmet		Glasbena umetnost
Datum		
Učiteljica		Petra Knez
Razred		3. razred 4. razred
Zap. št. ure		
Vsebina		Orkester Solmizacijski zlogi – ponavljanje in utrjevanje
UČN	POSLUŠANJE	- Doživljajsko poslušajo glasbo. - Ob poslušanju instrumentalne glasbe poglobljajo koncentracijo, zbranost in pozornost ter razvijajo slušno zaznavo in zvočno senzibilnost. Navajajo se na pozorno poslušanje.
	IZVAJANJE	- Spoznajajo in se uri v različnih načinih igranja na glasbila. - Z glasbili spremljajo potek skladbe. - Igrajo skladbe v pentatoniki. - Uporabljajo notni zapis in razvijajo osnovno orientacijo v notnem zapisu. - Vzpostavljajo povezavo med pisno in zvočno podobo glasbe.
	USTVARJANJE	- Predstavijo, izvedejo in vrednotijo lastne dosežke. - Izkazujejo osebno angažiranost za glasbo ter glasbeno izražanje.
	pojmi	- skladba, skladatelj, pevski zbor, zborovodja, inštrument, orkester, dirigent, ljudska in umetna pesem, koncert - solmizacijska lestvica
Učne oblike		Frontalna, individualna, delo v paru
Učne metode		razlaga, opazovanje, prikazovanje oz. demonstracija
Učni pripomočki/sredstva		- notni zapis in zapis s solmizacijskimi zlogi (Marko skače) - boomwhackers, glasbene cevi - posnetek orkestra - fotografije inštrumentov - učbenik za glasbeno umetnost, Radovednih 5
Izvedba		PREVERJANJE PREDZNANJA Ponovimo, kaj pomenijo različni pojmi: skladba, skladatelj, pevski zbor, zborovodja, inštrument, dirigent, ljudska in umetna pesem, koncert. Danes bomo podrobneje govorili še o orkestru. V 4. razredu smo se že naučili solmizacijsko lestvico, zato jo bomo skupaj ponovili: - solmizacija ob telesu, - DO – MI – SO – MI – DO, - DO – SO – DO.
Izvedba		Nova naloga: V skupini se naučite zaigrati pesem Marko skače. KRITERIJE USPEŠNOSTI za uspešno delo v skupini in za uspešno opravljeno nalogo sestavimo skupaj z učenci in jih zapišemo na tablo.

Z učenci se najprej pogovorimo o namenu učenja, ki ga izpeljemo iz odgovorov učencev.

NAMEN UČENJA: Spoznati glasbeni sestav orkester, da ga bodo učenci prepoznali, ko bodo šli kdaj na koncert.

Obravnava: Orkester

Orkester je skupina glasbenikov, ki sledijo svojemu dirigentu. Glasbeniki v orkestru igrajo na različne inštrumente. Orkester izvaja glasbo, ki jo je napisal skladatelj (instrumentalna skladba).

- Pogovor o dirigentu
- Ogledamo si odlomek posnetka *Benjamina Brittna: Vodnik po orkestru za mlade poslušalce*, ki ga najdemo na spletu pod naslovom *Young Persons Guide – Britten*.

Opazujemo, kaj dela dirigent. Ob posnetku se učenci prelevijo v dirigente in skušajo voditi orkester s svojimi gibi.

Skladatelj Benjamin Britten je napisal to skladbo z namenom, da predstavi glasbene skupine mladim ljudem. Na posnetku vidimo, kako najprej zaigra cel orkester, nato pihala, godala, trobila in tolkala. Bi znali poimenovati inštrumente? Učenci izberejo fotografijo inštrumenta in ga nesejo v pravi kotiček k pravi skupini inštrumentov (godala, pihala ...). Večina inštrumentov je v orkestru stalnih. Nekateri inštrumenti iz glasbenih skupin brenkal (kitara, harfa) in inštrumenti s tipkami (klavir, harmonika) pa so le občasni gosti.

Na koncu skladbe lahko vidimo, kako dirigent vedno čestita prvi in drugi violini.

Učbenik, str. 39, 40

- Povedo, kaj je orkester, kdo je skladatelj in kdo je dirigent.
- Ogledajo si posamezne fotografije glasbil in poimenujejo posamezna glasbila. Fotografije glasbil umestijo v posamezne skupine glasbil – razporejene po razredu.
- Skupaj si ogledamo skico orkestra.

Individualno delo učencev

Učenci delajo v skupini in se naučijo zaigrati pesem Marko skače z glasbenimi cevmi. V pomoč jim je notni zapis in zapis s solmizacijskimi zlogi.

Četrtošolci predstavijo svoje delo.

POVRATNA INFORMACIJA IN EVALVACIJA (samovrednotenje 2 + 1*, vrstniško vrednotenje 2 + 1*, vrednotenje učitelja)

Opombe: * 2 + 1 pomeni, da izpostavimo najprej dve stvari, v katerih je bil učenec dober, nato povemo eno, ki bi jo lahko izboljšal, in predlagamo, kako bi jo lahko izboljšal.